Opetus- ja kulttuuriministeriö

**Lista yleissivistävän koulutuksen kohdennetuista avustuksista**

Tämä raportoitu erillisenä EXCEL- taulukkona.

**Mikä on YVA:n kohdennettujen avustusten vaikuttavuus, onko selvitetty?**

Säädösten mukaan valtionapuviranomaisen on sopivalla tavalla seurattava myöntämiensä valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtionavustusten vaikutuksia kilpailuun, eri väestöryhmien asemaan samoin kuin niiden ympäristö- ja muita vaikutuksia.

Valtionapuviranomaisen on määräajoin arvioitava valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita. Seuranta ja vaikutusten arviointi tapahtuu avustuksella toteutuneen toiminnan päättymisen jälkeen. Valtionavustuksen saajan on raportoitava ministeriön ohjeistuksen mukaisesti valtionavustuksen käytöstä. Valtionavustusta saa käyttää ainoastaan valtionavustuspäätöksen mukaiseen tarkoitukseen. Valtionavustuksen saajan tulee antaa ministeriölle oikeat ja riittävät tiedot valtionavustuspäätöksen ehtojen noudattamisen valvomiseksi. Selvitys tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle avustuspäätöksessä ilmoitettuun määräaikaan mennessä. Avustuksesta annettavaan selvitykseen on liitettävä kustannuspaikkaraportti avustetun kohteen toteutuneista tuloista ja menoista avustuksen käyttöajalta. Avustuksen saajan tulee pyydettäessä toimittaa myös muita selvityksiä, joita tarvitaan valtionavustuspäätöksen ehtojen noudattamisen valvomiseksi.

OKM/YVA osastolta myönnettävät kehittämisavustukset tukevat hallitusohjelmia ja talousarviossa asetettuja koulutuspoliittisia tavoitteita. Valtionavustusten tavoitteet ilmenevät talousarvion momenttien päätösosissa. Tavoitteita on lisäksi talousarvion luvun 20.10 selvitysosassa.

Vapaaseen sivistystyöhön viime vuosina kohdistettu leikkauksia, jolloin avustuksia on priorisoitu ja osa avustuksista on poistettu, jolloin tarpeellisimmat ovat jääneet jäljelle.

Vaikuttavuuden mittaaminen ja arviointi on haastavaa. Kyse on siitä, mikä nähdään vaikuttavuudeksi. Yleissivistävän koulutuksen puolelta ryhmäkokoavustuksista on tehty selvitys ja koulutuksellisen tasa-arvon avustuksista tutkimus, jonka mukaan molemmat avustukset olivat vaikuttavuudeltaan merkittäviä.

Kaikkiin OKM/YVA osaston jakamiin valtionavustuksiin ja käynnistämiin strategisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kuten esimerkiksi Monilukutaitoa edistävä kehittämisohjelma, luonnontieteellistä ja matemaattista osaamista nostava Luma- Suomi, koulukiusaamista ennalta ehkäisevä KIVA- koulu, toisen asteen opiskelijoiden elämänhallintaa tukeva Kamu-ohjelma sisältyy merkittävänä osana vaikuttavuuden selvittäminen, jotta kansallisten kehittämistoimien vaikuttavuus voidaan maksimoida.

Valtaosan OKM/YVA toimialan TAE pääluokkaan sisältyvät valtionavustukset jakaa Opetushallitus. Ministeriö on edellyttänyt määrärahojen käyttöönasettamispäätöksissä Opetushallitukselta valtionavustusten käytön seuranta- ja tarkastussuunnitelmaa, josta tulee ilmetä miten virasto aikoo seurata ja tarkastaa myöntämiensä avustusten tarkoituksenmukaista käyttöä. Avustettavien hankkeiden tuloksellisuuden edistämiseksi sekä väärinkäytösten ennaltaehkäisemiseksi ministeriö on edellyttänyt suunnitelmaan sisällytettäväksi soveltuva määrä ohjauskäyntejä avustuksen saajille, joissa kiinnitetään huomiota valtionavustuksen tarkoituksenmukaiseen käyttöön, hallinnointiin, organisointiin, hankkeen tuloksiin ja raportointiin sekä hankkeen taloudenhoitoon, kirjanpitoon ja asiakirjahallintoon.

OKM/YVA: n myöntämistä avustuksista ovat toimintaa mahdollistavia avustuksia, ja ne perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin tai lainsäädäntöön (esim. saamen- ja romaninkielisten oppilaiden opetuksen järjestäminen, vieraskielisten äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä –opetuksen järjestäminen, Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen ym.), ja näiden

avustusten tavoitteet on määritelty lainsäädäntöprosessissa ja niiden vaikuttavuus on toteutuneen toiminnan osalta erinomainen.

**Riittääkö viisivuotiaiden maksuttomuuskokeilun 5 me ja mihin perustuu varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen kohdennus ."**

Hallitus päätti 31.8.2017 käynnistää laajan kokeilun vuosina 2018–2019 viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta yhdessä halukkaiden kuntien kanssa. Kokeiluun käytetään 5 miljoonaa euroa valtion rahoitusta. Kokeilun tavoitteina on nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta 5-vuotiailla lapsilla ja heidän mahdollisilla sisaruksillaan, selvittää maksuttomuuden kustannusvaikutuksia ja edistää vanhempien työllistymistä.

Varhaiskasvatuksen maksukertymä oli vuonna 2015 kunnille ja kuntayhtymille yhteensä noin 339 miljoonaa euroa. Tähän nähden kokeiluun osoitettu määräraha on hyvin pieni.

Kokeilun suunnitteluvaiheessa lähtökohtana on pidetty sitä, että kokeilu toteutettaisiin valtionavustuksina ja haku kiinnostuneille kokeilun kriteerit täyttäville kunnille käynnistettäisiin mahdollisimman pian syksyllä 2017. Hakukriteereitä pohditaan parhaillaan opetus- ja kulttuuriministeriössä. Määrärahan niukkuuden vuoksi kokeiluun voidaan ottaa vain rajallinen määrä kuntia, mutta kokeilun toivotaan antavan kuitenkin arvokasta tietoa maksuttomuuden vaikutuksista varhaiskasvatuksen osallistumisasteeseen.

Hallitus antoi 19.9.2017 eduskunnalle esityksen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muuttamisesta. Pieni- ja keskituloisen perheen maksut alenisivat, ja jatkossa toisen lapsen sisaralennus olisi 50 prosenttia nykyisen kymmenen sijaan. Esityksen mukaan asiakasmaksuja alennetaan noin 71 miljoonalla eurolla. Muutos tuo arviolta 6700 perhettä maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin.

Keskituloisen kahden lapsen perheen (bruttotulot yhteensä 5900 e/kk) maksut laskisivat vuodessa yli 1200 eurolla. Esityksen tavoitteena on lisätä työnteon kannustavuutta, parantaa perheiden taloudellista tilannetta ja mahdollistaa useamman lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen.

Hallituksen esityksessä kaikkien perheiden tulorajoja nostetaan. Näin alennetaan erityisesti pieni- ja keskituloisten perheiden varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Isoimmat maksualennukset kohdistuvat monilapsisiin perheisiin. Asiakasmaksuja alennettiin jo 1.3.2017 voimaan tulleella uudella varhaiskasvatuksen asiakasmaksulailla. silloin maksujen alennus kohdistettiin erityisesti pienituloisille kahden ja kolmen hengen perheille. Muutos helpotti erityisesti 1 ja 2 lapsen yksinhuoltajien maksuja. Asiakasmaksujen alennusten kohdentamisesta sovittiin hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2017.

**Kärkihankkeiden seuranta: missä vaiheessa kärkihankkeiden vaikuttavuuden seurannan kriteerivalmistelu**

**1 Digiajan peruskoulu (TEAS-selvitys)**

Osaamisen ja koulutuksen kärkihanke 1:n toiminnan vaikuttavuuden arvioimiseksi on meneillään useita toimia. Tässä vaiheessa voidaan arvioida niitä toimenpiteitä, jotka ovat käynnistyneet hankkeiden tavoitteiden suunnassa. Panostusten vaikuttavuutta opettajien ja oppilaiden osaamiseen ja oppimisympäristöihin voidaan arvioida käytännössä vasta pidemmällä arviointijaksolla. Lähtökohtana on vuoden 2016 tilanne, jolloin myönnettiin ensimmäinen KH1 erityisavustus opetuksen järjestäjille. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan *Digiajan peruskoulu* -hankkeen selvityksillä hankitaan digitaalisen pedagogiikan, uusien oppimismateriaalien ja oppimisympäristöjen nykytilasta perusopetusta

järjestävissä kouluissa. Selvityksen väliraportti valmistuu tämän vuoden lopussa. Selvityksen kysely- ja ict-taitotestiosiot uusitaan vuoden 2018 aikana ja lopullinen raportti valmistuu 2018 joulukuuhun mennessä.

TEAS- tutkimuksessa on selvitetty opettajien tvt- taitotasoa viisiportaisella asteikolla (merkittäviä puutteita osaamisessa, perustason tvt- taidot, perustasoa paremmat taidot, monipuolinen tvt- osaaja, tvt-asiantuntijataso) sekä opettajien tutoropettajilta saamaa vertaistukea. Kysely on toteutettu verkkokyselynä, johon vastasi 7000 opettajaa, 500 rehtoria ja 25 000 oppilasta eri puolella Suomea. Osana samaa valtioneuvoston selvitystä tehtiin myös 2200 opettajalle ja 5500 yhdeksäsluokkalaiselle oppilaalle erillinen tutkimus ICT-taitotestillä. Siinä erilaisin tehtävin mitattiin, kuinka hyvää digiosaaminen käytännössä on.

Tutoropettajatoiminnan toimintaa ja vaikuttavuutta arvioidaan Opetushallituksen laatiman verkkokyselyn avulla. Kaikki tutoropettajien koulutukseen ja toimintaan erityisavustusta saaneet opetuksen järjestäjät ilmoittavat tutoropettajien määrän ja kuvaavat toteutuneen koulutuksen ja toiminnan.

**2 Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) opettajankoulutuksen arviointi**

Osaamisen ja koulutuksen kärkihanke 1 toteuttaa myös strategisen hallitusohjelman toimintasuunnitelmassa (Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi, 2015) määritellyn Karvin arvioinnin. KH1 on käynnistänyt arvioinnin suunnittelun yhdessä Karvin kanssa alkusyksystä 2017. Karvin arviointi keskittyy opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanon tilanteen arviointiin vuoden 2018 loppuun mennessä.

Arviointi tuottaa tietoa siitä, ovatko opettajankoulutuksen uudistamisprosessi, siihen liittynyt strateginen ohjaus, opettajankoulutuksen kehittämislinjaukset, rahoitetut hankkeet ja Opettajankoulutusfoorumin toimintamallit edistäneet opettajankoulutuksen uudistamiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi arviointi tuottaa tietoa siitä, miten opettajien perus- ja täydennyskoulutus on muuttumassa opettajankoulutuksen kehittämislinjausten ja rahoitushaun kriteereiden suunnassa. Arvioinnista saadaan tukea erityisavustuksilla rahoitettujen kehittämishankkeiden arviointiin kehittämisohjelman suunnassa. Arvioinnin perusteella arvioida alustavasti panosten vaikuttavuutta ja tehdä johtopäätöksiä ja antaa suosituksia.

**3 Opettajankoulutuksen kehittämishankkeiden arviointi**

Opettajankoulutuksen kehittämishankkeiden erityisavustuksista päätettiin kesällä 2017. Kaksikymmentä (20) hanketta käynnistyi syksyllä 2017 ja niiden etenemistä arvioidaan loppusyksystä (väliarviointi) 2017 ja keväällä 2018. Arvioinnin tavoitteena on selvittää, miten hankkeet ja niissä kehitetyt toimintamallit, toimintatavat tai oppimateriaalit vastaavat Opettajankoulutuksen kehittämisohjelmalle asetettuihin tavoitteisiin. Arviointia varten kerätään lomakkeella kvantitatiivista ja kvalitatiivista tietoa hankekoordinaattoreilta ja hankkeisiin osallistuvilta opettajankouluttajilta, opettajilta, opettajaopiskelijoilta sekä koulutuksen järjestäjiltä ja muilta sidosryhmiltä.
Hankkeiden arvioinnin tavoitteena on selvittää, missä määrin kehittämisohjelman tavoitteet ovat toteutuneet ja kehitetyt toimintamallit otettu käyttöön. Keskeisiä arvioinnin näkökulmia ovat:

- Mitä opettajankoulutuksen toimintamalleja on kehitetty ja miten ne auttavat kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamisessa?
- Millainen toiminta on edistänyt toimintamallien kehittämistä ja käyttöönottoa ja integroitumista osaksi opettajien perus-, perehdyttämis- ja täydennyskoulutusta?
- Miten näitä malleja on kehitetty tutkimusperustaisesti?

Hankkeiden etenemistä seurataan ja arvioidaan kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaisesti. Ammatillista kehittymistä tukevissa hankkeissa arvioidaan, missä määrin ne ovat auttaneet opettajankouluttajia ottamaan käyttöön uusia toimintamalleja.
Arviointitiedon avulla tunnistetaan hyviä ja vaikuttavia hankkeita, mutta myös sellaisia toimintatapoja, jotka eivät ole tuloksellisia. Arviointitietoa käyttävät hyväksi hankkeiden vastuuhenkilöt, opettajankouluttajat, koulutuspolitiikan kehittäjät ja toteuttajat sekä opettajankoulutusfoorumin aktiiviset toimijat.
Arviointi on aina suhteessa tavoitteisiin ja linjauksiin. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman keskeiset linjauksiin voi tutustua OKM:n sivuilla http://bit.ly/2wptjjM

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi (Hallituksen julkaisusarja 13/2015) http://bit.ly/2hwB3ez viitattu 26.9.2017

## 4 Kieltenopetuksen varhentamista koskeva kärkihanke

Osana kärkihanketta 1 toteutetaan myös kieltenopetuksen varhentamista koskeva kokeilu. Kokeiluun haetaan hankkeita, joiden tavoitteena on löytää uudenlaisia toimintamalleja lasten varhaisen kieltenoppimisen kyvyn hyödyntämiseksi, oppilaiden motivoimiseen ja sitouttamiseen. Kärkihankkeeseen on varattu yhteensä 10 miljoonaa euroa v. 2017 ja 2018. Opetushallitus myönsi 6.3.2017 perusopetuksen järjestäjille valtion erityisavustuksia kielten opiskelun varhentamiseen, kehittämiseen ja lisäämiseen perusopetuksessa, esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Avustusta myönnettiin yhteensä 95 perusopetuksen järjestäjälle. Kärkihanke on käynnistynyt syksyllä 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat käynnistäneet arvioinnin suunnittelun kesällä 2017. Tavoitteena on tuottaa arviointitietoa toisaalta päätöksenteon tueksi kielenopetuksen varhaistamisessa toimivaksi havaituista toimintatavoista. Arviointi tuottaa tietoa kärkihankkeen vaikutuksista kieltenoppimisen motivaatioon, asenteisiin ja käsityksiin sekä varhennettuun opetukseen osallistuvilla oppilailla, opettajilla ja näiden vanhemmilla. Arviointitietoa tuotetaan myös kielitaidon ja kielenopiskelutaitojen kehittymisestä. Tavoitteena on toteuttaa myös hankkeen jatkoseuranta pedagogisen kehittämistyön tueksi.